

Аналіз ігрової діяльності футболістів 19-21-річного віку в провідних командах Європи

Ніколаєнко В. В., Балан Б. А.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Анотації:

Розглянуто змагальну діяльність футболістів 19-21-річного віку в професійних командах Європи з футболу. Даніми для дослідження слугували нормативно-правові документи Федерацій футболу провідних європейських чемпіонатів (заявочні листи та протоколи матчів). У дослідженні довелося долучатись до побудови статистичних групвань, що дозволило проаналізувати у динаміці ігрову діяльність футболістів 19-21-річного віку на етапі підготовки до вищих досягнень. Оцінено вплив змагальних навантажень на організм спортсменів даного віку. Встановлено участь атлетів 19-21-річного віку в складах професійних команд-лідерів рейтингу UEFA. Визначено необхідність дослідження психофізіологічних і морфологічних характеристик спортсменів різних ігрових амплуа в футболі, використання їх в контролі та відборі до професійних команд.

Николаенко В.В., Балан Б.А. Анализ игровой деятельности футболистов 19-21-летнего возраста в ведущих командах Европы. Рассмотрена соревновательная деятельность футболистов 19-21-летнего возраста в профессиональных командах Европы по футболу. Данными для исследования служили нормативно-правовые документы Федераций футбола ведущих европейских чемпионатов (заявочные листы и протоколы матчей). В исследовании пришлось прибегать к построению статистических группирований, что позволило проанализировать в динамике игровую деятельность футболистов 19-21-летнего возраста на этапе подготовки к высшим достижениям. Оценено влияние соревновательных нагрузок на организм спортсменов данного возраста в составах профессиональных команд-лидеров рейтинга UEFA. Определена необходимость исследования психофизиологических и морфологических характеристик спортсменов разных игровых амплуа в футболе, использование их в контроле и отборе в профессиональные команды.

Nikolaenko V.V., Balan B.A. An analysis of playing activity of 19-21-years-old footballers in the leading teams of Europe. Competition activity of footballers of 19-21-years-old age in the professional commands of Europe on football is considered. Data for research serves the normatively-legal documents of football Federations of leading European championships (request folias and protocols of matches). It was attached the construction of the statistical grouping that in dynamic allow to analyze playing activity of footballers of 19-21-years-old age at the stage of preparation to the higher achievements. It is appraised the influence of the competition loading on the organism of sportsmen of this age. It is defined that participating of 19-21-years athletes in team of professional commands-leaders of UEFA rating. The necessity of research of psychophysiological and morphological characteristics of sportsmen of different playing lines in football, their usage in control and selection in professional teams were defined.

Ключові слова:

футбол, гравці, тренування, команди, Європа.

футбол, ігроки, тренування, команди, Європа.

football, players, training, teams, Europe.

Вступ.

Популярність футболу в сучасному світі, його інтенсивна комерціалізація і професіоналізація, постійно зростаюча соціально-політична значущість успіхів на чемпіонатах світу та Європи привели в останні роки до формування у багатьох країнах світу високоефективних систем підготовки спортсменів. Наслідком цього стало різке зростання конкуренції на міжнародній спортивній арені. Практика сучасного спорту, численні наукові дослідження свідчать про те, що результати світового рівня доступні лише особливо обдарованим спортсменам, по-перше, які мають явно виражені природні задатки до досягнень в футболі, а по-друге, спромоглися до їх реалізації в процесі багаторічного вдосконалення.

Як показує аналіз останніх публікацій, сучасні тенденції розвитку футболу передбачають значні фізичні, нервово-психічні та емоційні навантаження, які висувають високі вимоги до всіх систем організму футболістів. Особливе значення це має при підготовці футболістів 19-21 років. Як це не парадоксально, але саме в 19-21-річному віці футболіст виходить на «рівень застою». В зв'язку з цим зникає понад 50% діючих атлетів [1]. Аналогічна ситуація наявна практично у всіх ігрових видах спорту на всіх етапах підготовки атлетів і викликає необхідність постійного наукового пошуку нових, більш ефективних засобів і методів підготовки спортсменів.

В ряді актуальних напрямів подальшого розвитку спорту одне з головних місць посідає проблема пошу-

ку талановитих футболістів, їх підготовки та відбору до професійних команд [2, 4].

У вітчизняній і зарубіжній спортивній літературі фактично відсутні наукові дані про ігрову діяльність футболістів 19-21-річного в провідних командах Європи.

Тому, дана проблема має важливе теоретичне і методичне значення для оцінки та порівняльного аналізу ігрової діяльності футболістів на етапі підготовки до вищих досягнень в провідних європейських та українських командах.

Дослідження виконано згідно зі Зведеним планом НДР у сфері ФК і С на 2011-2015 р.р. за темою 2.3 «Науково-методичні основи удосконалення системи підготовки спортсменів у футболі з урахуванням особливостей змагальної діяльності»

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета дослідження: провести теоретичний аналіз ігрової діяльності футболістів 19-21-річного в провідних командах Європи.

Методи дослідження:

- теоретичний аналіз сучасних літературних джерел і мережі Інтернет з проблеми, яку вивчаємо;
- контент аналіз заявочних листів і протоколів матчів команд-лідерів європейських чемпіонатів з футболу;
- педагогічне спостереження;
- статистичної обробки отриманих даних.

Результати дослідження.

Змагальні навантаження в футболі знаходяться в нерозривному зв'язку з розвитком загальних закономірностей становлення теоретико-методичних основ спортивного тренування, які сформульовані В.

М. Платоновим. Аналіз ігрової діяльності провідних футбольних команд України і окремих гравців 19-21-річного віку говорить про те, що ефективність їх поведінки в ході гри базується на високому рівні спеціальної працездатності, обумовленим станом дихальної системи, енергозабезпечення і нервово-м'язового апарату [7, 9, 11].

Один із головних напрямків подальшого вдосконалення управління підготовкою футболістів 19-21-річного віку необхідно пов'язувати з оптимізацією технології планування та контролю змагальних навантажень. Функціональну підготовку футболістів на етапі підготовки до вищих досягнень потрібно розглядати як важливий елемент комплексного підходу щодо вдосконалення спортивно-технічної майстерності гравців даного віку [1]. В зв'язку з цим система контролю за спеціальною фізичною підготовкою може розглядатися як одна із складових технологій управління підготовкою футболістів 19-21-річного віку на етапі переходу до професійних команд, а її подальше вдосконалення потрібно пов'язувати з глибоким вивченням біологічних закономірностей вікового розвитку людини і особливостей протікання адаптаційних перебудов організму в умовах специфічних тренувальних і змагальних навантажень [6, 8].

В результаті аналізу заявочних листів та протоколів матчів стосовно ігрової діяльності футболістів 19-21-річного віку в провідних командах Європи в сезоні 2011 – 12 р.р. були отримані наступні дані.

В ФК «Арсенал» (м. Лондон) та «Манчестер Юнайтед» (м. Манчестер) заявлено по 27% юнаків віком до 21 року, проте в матчах чемпіонату грали більше 45 хв. в складі лондонської команди 4 чол., в той час як у команди з Манчестеру лише 2 гравці. Переможець Ліги чемпіонів, ФК «Челсі» (м. Лондон) мав у заявці 3-ох футболістів даного віку, з яких тільки 1-ин грав у матчах чемпіонату менше 45 хв. та й то не регулярно (Рис. 1).

В голландських командах «Аякс» (м. Амстердам) і «ПСВ» (м. Ейндховен), лідерів Європейських клубів за «експортом» футболістів в заявці відповідно 33% та 39% гравців віком до 21 року. По 4-и спортсмени даних команд є гравцями основного складу, а в ФК «ПСВ» ще 5-ро грали в матчі менше 45 хв.

У грандів світового клубного футболу, іспанських «Реалу» та «Барселони» дані стосовно ігрової діяльності футболістів 19-21-річного віку в сезоні 2011-12 р.р. суттєво відрізняються. В «Реалі» лише 2-а гравці даного віку приймали участь у матчах чемпіонату, один з яких нерегулярно грав більше 45 хв. Проте в «Барселоні» 5-ро футболістів з 8-ми заявлених грали в матчах чемпіонату менше 45 хв. (Рис.2)..

Для порівняння: аналогічний показник в провідних українських клубах «Динамо» (м. Київ) та «Шахтар» (м. Донецьк) становить 29% та 24% відповідно. По 3-и спортсмени до 21 року даних команд брали участь у матчах чемпіонату.

Беззаперечним лідером за кількістю футболістів до 21 року в заявці на чемпіонат є німецька команда «Байер» (м. Леверкузен) – 51%. 4-и спортсмени даного віку є гравцями основного складу та ще 6-ро грали

в матчі менше 45 хв. [Лицензирование клубов <http://www.uefa.com>].

Проаналізувавши заявочні листи команд європейських чемпіонатів стосовно наявності футболістів до 21 року в сезоні 2011-12 р.р. були отримані такі результати.

В чемпіонаті Іспанії лише 14% талановитих молодих футболістів заявлено за команди «Прімери». Проте якщо враховувати кількісний показник, то він зрівняється з чемпіонатами Росії, Португалії та України – в середньому 80 спортсменів. Це пояснюється тим, що в чемпіонаті Іспанії приймають участь 20 команд й загальна кількість гравців в заявці складає 539 чол. В той час як в Росії цей показник становить 431 чол., в Португалії – 437 чол., а в Україні – 443. В чемпіонатах даних країн кількість команд обмежена 16-ма. (Рис. 3).

В англійську «Прем'єр-лігу» заявлено 131-го футболіста віком до 21 року, що складає 23% від загальної кількості гравців. Проте регулярно приймають участь у матчах талановиті спортсмени з іноземних країн, таких як Португалія, Франція, Іспанія та Бразилія. Вихованців англійських футбольних академій у складі першої команди в середньому до 50%. В ФК «Челсі» лише три гравці підготовлені академією.

Англійську «Прем'єр-лігу» вважають одним із найсильніших чемпіонатів світу. Але, як виявилось з результатів даного дослідження, це завдяки футболістам-іноземцям, якість та ефективність гри яких дозволяє їм отримують великі гроші.

Взірцем з підготовки власних футбольних кадрів можна вважати такі країни як Голландія, Німеччина і Шотландія.

На прикладі голландських шкіл, які є законодавцями європейської футбольної моди, можемо засвідчити, що при підготовці дітей до 13 років приблизно 80% відсотків навчального плану відводиться на поліпшення техніки гри [12]. Процес навчання в молодших дітей розпочинається з простих елементарних прийомів техніки: ведення м'яча у спрощених умовах, обведення простих перешкод, прості ігри «один в один», «два в один» тощо. Процес навчання здійснюється поступово з деталізацією на окремих складових, у різноманітних поєднаннях прийомів техніки з тактичними діями [13]. Тому футболісти, виховані голландською школою, завжди відзначаються доброю технічною оснащеністю, тактичними вміннями й високим рівнем фізичної підготовленості, і як результат – чимало цих гравців виступали й виступають у європейських клубах високого рівня.

У Шотландії змагання серед команд віком до 11-12 років проводяться на значно менших, порівняно зі стандартними розмірами, футбольних полях, які мають відповідно менші за розмірами ворота та кількість гравців у кожній з команд обмежується шістьма футболістами. Головною перевагою такого підходу є створення умов для більш ефективної реалізації техніко-тактичної підготовленості внаслідок більш інтенсивної гри безпосередньо з м'ячем, що, в свою чергу, спонукає до відповідної пріоритетності у спрямованості навчально-тренувального процесу, головним завдан-

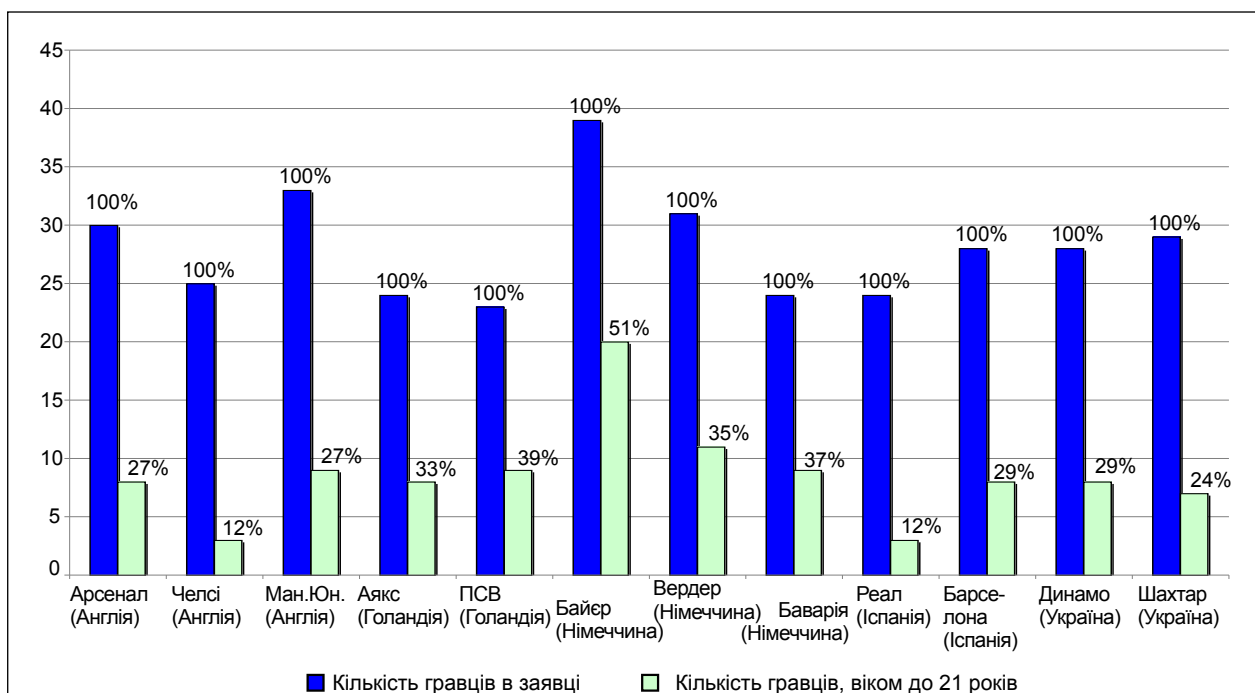

Рис. 1. Визначення кількості футболістів до 21 року в провідних професійних командах Європи в сезоні 2011 – 2012 р. р.

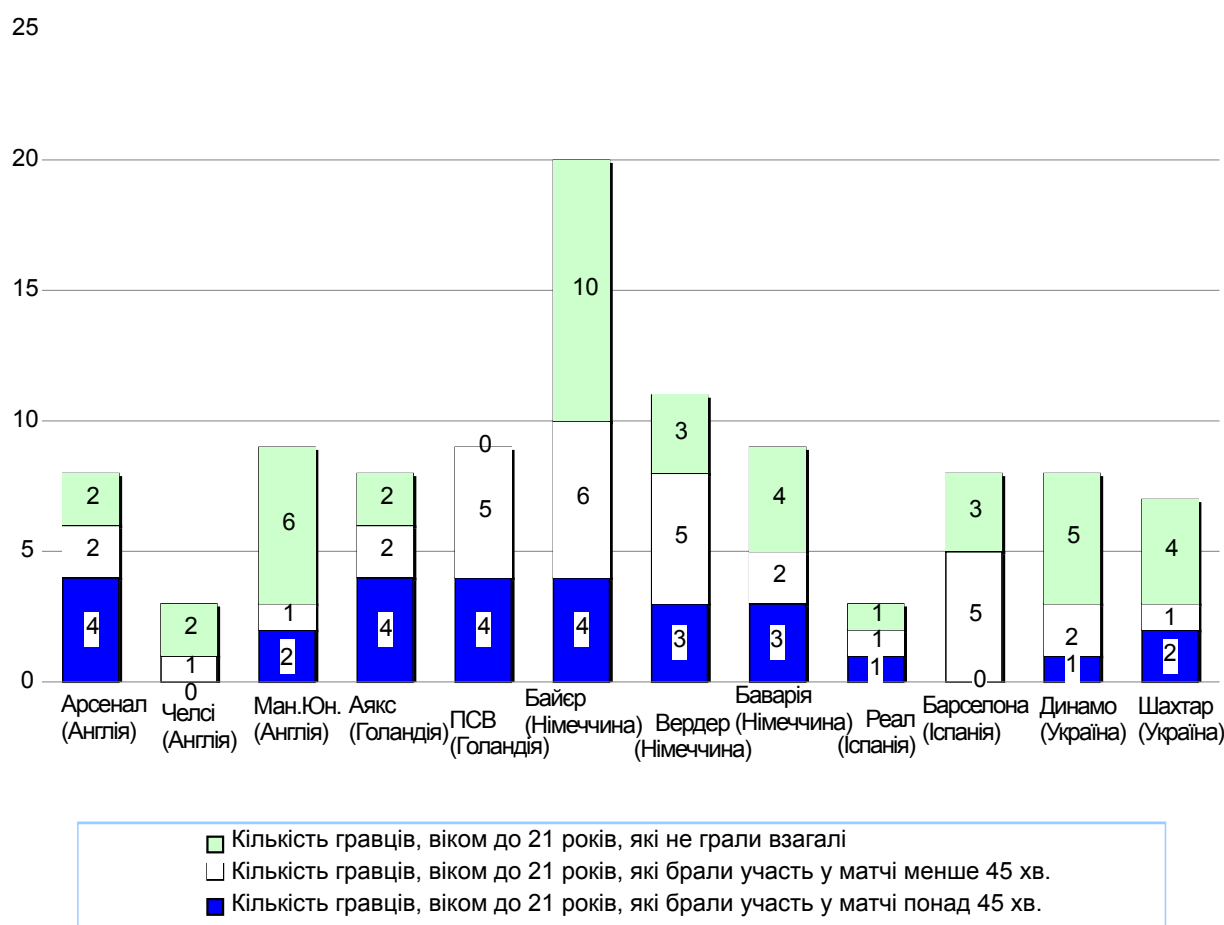
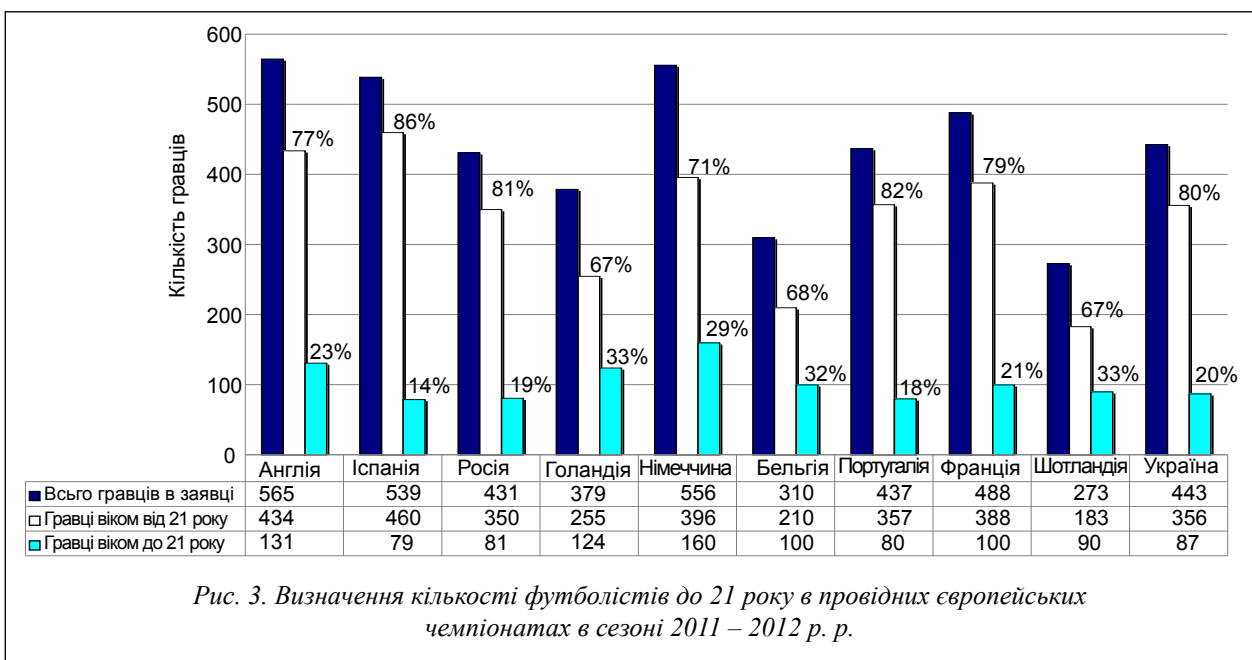

Рис. 2. Динаміка участі в матчах чемпіонату футболістів до 21 року в провідних професійних командах Європи в сезоні 2011 – 2012 р. р.

ням якого становить оволодіння юними футболістами різноманітними техніко-тактичними навичками. Довгі роки у Шотландії працює система поступового переходу гравців з юнацького футболу у дорослий. Якщо спортсмен після закінчення дитячої футбольної школи через ряд причин не потрапив до професійної команди, то він має змогу продовжувати тренуватись і брати участь у змаганнях серед команд віком до 23 років [8]. Адже всі органи і системи організму людини остаточно формуються в 23-25 років [10].

Тому, як вважають шотландські футбольні фахівці, змаганнях серед команд віком до 23 років враховують вікові психофізіологічні особливості більшої кількості футболістів даного віку [2, 8].

Система впровадження підготовки молодих футболістів у Німеччині вже дає свої «плоди», адже за результатами дослідження кількість гравців віком до 21 року, заявлених командами «Бундеслиги» в сезоні 2011-12 р.р. досягла 160 чол. Це становить 29% від загального показника. Збірна команда цієї країни за середніми віковими даними серед всіх учасників чемпіонату Європи 2012 року є наймолодшою.

Тому, на нашу думку, вже згодом збірна команда Німеччини складе конкуренцію Іспанії на чемпіонатах світу та Європи.

На кінцеву кількість гравців 19-21-річного віку в професійних командах в Україні впливає система підготовки футбольних кадрів. Керівники та тренери дитячо-юнацьких команд і академій надмірно орієнтовані на поточний результат, що відображається у малій кількості випускників у складі першої команди клубу. Негативний вплив даного аспекту, в контексті підготовки юних спортсменів до діяльності у професійних клубах, полягає у засобах, що використовуються для досягнення мети, які охоплюють практично усі складові підготовчого процесу, починаючи з відбору дітей на початкових етапах підготовки. Перебуваючи у залежності від спортивних результатів команди,

тренери обирають таку спрямованість навчально-тренувального процесу а також модель змагальної діяльності, які цей результат здатні забезпечити. Як показує практика, найбільш короткий шлях до перемог, у даному випадку, є пріоритетність фізичних якостей та антропометричних даних юних футболістів як в процесі комплектування навчальних груп, так і при тактичній побудові ігрової діяльності, що, здебільшого, ґрунтується на використанні довгих передач та постійній боротьбі гравців фактично без м'яча [1, 2].

Таким чином, низький рівень індивідуальної техніко-тактичної майстерності юних українських футболістів є наслідком значної спрямованості навчально-тренувального процесу у дитячо-юнацьких футбольних командах на фізичній підготовці [8].

Існуюча система проведення змагань серед професійних команд не враховує вікові психофізіологічні особливості більшої кількості футболістів 19-21-річного віку, за винятком чемпіонату України з футболу серед дублюючих команд клубів Прем'єрліги, де грають футболісти віком до 21 років [1]. Таким чином, на етапі підготовки до вищих досягнень, внаслідок об'єктивної не спроможності молодого талановитого футболіста виконувати достатній об'єм фізичних навантажень в процесі ігор, створюються несприятливі умови для вищезазначеного пріоритету розвитку фізичних даних.

Висновки.

Основним недоліком у підготовці українських юних футболістів, на наш погляд, є те, що надмірна гонитва за результатом та акцент на фізичну підготовку дає перевагу над іншими командами, які працюють над технікою гри (Голландія, Німеччина, Іспанія) в юнацькому футболі. Проте коли гравці з юнацького футболу переходять у дорослий, результати різко падають і відчуються суттєві прогалини в індивідуальній технічній підготовленості і як наслідок, залучення у великій кількості в наші змагання футболістів-легіонерів.

На етапі підготовки до вищих досягнень подальша футбольна діяльність характеризується подоланням великих фізичних навантажень, що вимагає повної мобілізації психологічних якостей. У цей період зростає змагальна практика, а тренувальний процес відрізняється значним підвищенням об'єму і інтенсивності основних тренувальних засобів, де всі завдання вирішуються в тимчасовому режимі. Умови тренувань поступово наближаються до умов офіційних ігор [1, 3].

На даному етапі підготовки істотно змінюються показники функціональної і фізичної підготовленості. У футболістів 19-21-річного віку спостерігається високий рівень витривалості і працездатності дихальної мускулатури, продовжується посиленний розвиток грудної клітини, помітно збільшується анаеробна продуктивність. Станова сила наближається до сили 25-30 річних, життєва ємкість легенів досягає 4000 мл. У цьому віці показники ЧСС складають 60-65 ударів в хвилину

і практично не відрізняються від ЧСС дорослих. Робота над розвитком відповідних якостей може виявитися ефективною лише в разі збігу у часі цілеспрямованого напруженого тренування з піком вікового розвитку певної якості [10]. Логіка тренування вимагає постійно збільшувати навантаження, а це, природно, веде до психічних перенапружень. Саме тут формується відношення до учбово-тренувальних занять як до складної праці з його щоденними навантаженнями і вимогами. Завдання етапу вирішуються за допомогою різних методичних прийомів – зміни зовнішніх умов а також зміни внутрішнього стану самого гравця, тобто зміни його фізичних і психологічних якостей [2, 5].

Виходячи з вище сказаного, необхідно впроваджувати систему поступового переходу гравців з юнацького футболу у дорослий. Проводити змагання серед команд віком до 19 та до 21 років, які б враховували вікові психофізіологічні особливості гравців.

Література:

1. Балан Б.А. Особливості підготовки футболістів 19-21-річного віку на етапі переходу до професійних команд. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2011. № 3. С. 7-9.
2. Байрачний О.В. Перспективи та проблеми підготовки юних футболістів. XIV Міжнародний науковий конгрес «Олімпійський спорт і спорт для всіх». Тези доповідей. Київ, 5-8 жовтня 2010. С.178.
3. Воронова В.И. Психология спорта. К.: Олимпийская литература, 2007. 298 с.
4. Дулибский А.В., Ященко А.Г., Николаенко В.В. Спортивный отбор в футболе – К.: ФФУ, 2003. – 135 с.
5. Костиюкевич В. М. Теоретичні та методичні основи моделювання тренувального процесу спортсменів ігрових видів спорту. автореферат Дис. д-ра наук 24.00.01 Київ, 2012. 44 с.
6. Планирование учебно-тренировочного процесса футболистов. К.: ФФУ. Центр Лицензирования, 2008, 104 с.
7. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения. К.: Олимпийская литература, 2004, 808 с.
8. Ніколаско В. В., Байрачний О.В. Стан підготовки футбольного резерву в Україні. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2010. №2. С. 32-36.
9. Лисенчук Г.А. Теоретико-методичні основи управління підготовкою футболістів : Дис. д-ра наук: 24.00.01 Київ. 2004. 400с.
10. Селуянов В.Н., Сарсания С.К., Сарсания К.С. Адаптация организма футболистов к соревновательной и тренировочной деятельности. М.: Принт-центр, 2003. 91с.
11. Arslantas C. A study about club administrators' transformational leadership properties according to perception of professional footballers, *Journal of Public Management*, 2007. 40 (4): 81-101.
12. Bangsbo J., Michalsik L., Assessment of the physiological capacity of elite soccer players, [in:] *Science and Football IV*, W. Spinks, T. Reilly, A. Murphy, ed., Routledge, 2002, 53-62.
13. Gilmore, S.E., The Importance of Asset Maximization in Football: Towards the Long-Term Gestation and Maintenance of Sustained High Performance, *International Journal of Sports Science and Coaching*, 2009, 4(4), 465-478.

Информация об авторах:

Николаенко Валерий Владимирович

bba_1984@ukr.net

Национальный университет физического воспитания и спорта Украины
ул. Физкультуры 1, г.Київ-150, 01680, Украина.

Балан Богдан Анатолієвич

bba_1984@ukr.net

Национальный университет физического воспитания и спорта Украины
ул. Физкультуры 1, г.Київ-150, 01680, Украина.

Поступила в редакцию 31.07.2012г.

References:

1. Balan B.A. *Teoriia i metodika fizichnogo vikhovannia i sportu* [Theory and methods of physical education and sport], 2011, Vol. 3, pp. 7-9.
2. Bajrachnij O.V. *Olimpijs'kij sport i sport dlia vsikh* [Olympic sport and sport for all], 2010, p.178.
3. Voronova V.I. *Psikhologija sporta* [Psychology of sport], Kiev, Olympic literature, 2007, 298 p.
4. Dulibskij A.V., Iashchenko A.G., Nikolaenko V.V. *Sportivnyj otbor v futbole* [Sport selection in football], Kiev, FFU Publ., 2003, 135 p.
5. Kostiukevich V. M. *Teoretichni ta metodichni osnovi modeliuвання trenuvального procesu sportsmeniv igrovikh vidiv sportu* [Theoretical and methodical bases of training process modeling among the sportsmen of playing kinds of sport], Dokt. Diss., Kiev, 2012, 44 p.
6. *Planirovanie uchebno-trenirovochnogo processa futbolistov* [Planning of educational-training process of football players], Kiev, FFU Publ., 2008, 104 p.
7. Platonov V.N. *Sistema podgotovki sportsmenov v olimpijskom sporte* [The system of preparation of sportsmen in Olympic sport], Kiev, Olympic Literature, 2004, 808 p.
8. Nikolaienko V. V., Bajrachnij O.V. *Teoriia i metodika fizichnogo vikhovannia i sportu* [Theory and methods of physical education and sport], 2010, vol. 2, pp. 32-36.
9. Lisenchuk G.A. *Teoretiko-metodichni osnovi upravlinnia pidgotovkoju futbolistiv* [Theoretical methodical government preparation of footballers bases], Dokt. Diss., Kiev, 2004, 400 p.
10. Seluianov V.N., Sarsaniia S.K., Sarsaniia K.S. *Adaptaciia organizma futbolistov k sorevnovatel'noj i trenirovochnoj deiatel'nosti* [Adaptation of organism of footballers to competition and training activity], Moscow, Print-centre, 2003, 91 p.
11. Arslantas C. A study about club administrators' transformational leadership properties according to perception of professional footballers, *Journal of Public Management*, 2007, vol. 40(4), pp. 81-101.
12. Bangsbo J., Michalsik L., Assessment of the physiological capacity of elite soccer players, [in:] *Science and Football IV*, W. Spinks, T. Reilly, A. Murphy, ed., Routledge, 2002, pp. 53-62.
13. Gilmore, S.E., The Importance of Asset Maximization in Football: Towards the Long-Term Gestation and Maintenance of Sustained High Performance, *International Journal of Sports Science and Coaching*, 2009, vol. 4(4), pp. 465-478.

Information about the authors:

Nikolaenko V. V.

bba_1984@ukr.net

National University of Physical Education and Sport of Ukraine
Physical Education str. 1, Kiev-150, 01680, Ukraine.

Balan B.A.

bba_1984@ukr.net

National University of Physical Education and Sport of Ukraine
Physical Education str. 1, Kiev-150, 01680, Ukraine.

Came to edition 31.07.2012.